

13. *Burgin M., Kuznetsov V.* (guest eds.). Symposium on Logic and Philosophy of Science in the Ukraine // *Synthese*, 1994, 100, 1: 1-48.
14. *Shramko Y., Korpalo O.* (guest eds.). Analytical Philosophy and Epistemology in Ukraine // *Theoria*, 1999, 14, 34: 5- 130.
15. *Інститут філософії: 70 років* // *Філософська думка*, 2016, № 6; 2017, № 1.
16. *Витвицький Б.* Філософія, політика та політика у філософії. Огляд "Філософської думки" за 1970-1979 роки // *Сучасність. Література, мистецтво, суспільне життя*, 1984, 7-8.
17. *Дышлевый П.И.* О творческом сотрудничестве отделов философских вопросов естествознания Института философии АН СССР и Института философии Украинской ССР. — В кн. Ю.В. Сачков (отв. ред.). *Философия естествознания: ретроспективный взгляд* — Москва: Институт философии РАН, 2000. — С. 255-277.
18. *Мамчур Е.А., Овчинников Н.Ф., Огурцов А.П.* Отечественная философия науки. Предварительные итоги. — Москва: Росспэн, 1997. — 360 с.
19. *Касавин И.Т.* (гл. ред.). *Энциклопедия эпистемологии и философии науки*. — Москва: Канон"+", РООИ «Реабилитация», 2009. — 1248 с.
20. *Бібліометрика української науки.* Бібліометричний профіль вченого – декларація про наукову діяльність. http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php?familie=&ustanova=0&gorod=0&vidomstvo=%C2%F1%B3&naryam=0&naryam_google=174&order=Scopus

Шолухо Н.Є.

*Харківська державна академія культури,
кандидат культурології, доцент
м. Харків, Україна*

ОБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНА ОНТОЛОГІЯ ГРЕМА ГАРМАНА ЯК МОДЕЛЬ КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Візуальний поворот у культурі ХХІ ст., який зумовив опосередковану образами комунікацію, із залученням «високих технологій», потребує порушення питань про оновлення концептуальних і методологічних засад культурфілософської рефлексії. Об'єктно-орієнтована онтологія Грема Гармана демонструє евристичний потенціал, проте характеризується початковою стадією вивчення вітчизняною науковою спільнотою. Означена ситуація зумовлює актуальність формулювання та розв'язання проблеми перспективності залучення об'єктно-орієнтованої онтології Грема Гармана до філософських досліджень з культури.

Розвідки з об'єктно-орієнтованої онтології представлені, зокрема, іменами О. Головашиної, Б. Рас'є, В. Рибакіна, Д. Уолвендейла. Проте неартикульованою в науковому просторі залишається проблема прагматичного потенціалу даної концепції. З цієї причини необхідно визначити чільні настанови об'єктно-орієнтованої онтології Г. Гармана, співставити з нагальною культурфілософською проблематикою та виокремити евристичний потенціал залучення інтелектуального доробку Г. Гармана до філософських розвідок.

Концепцію Г. Гармана визначено самим автором як таку, що заперечує лінгвістичний поворот у філософії. На його думку, домінування мовленнєвої картини світу зумовило собою редукцію тематичного діапазону філософії до «гетто єдино людських реальностей: мови, текстів, політичної влади» [1]. Натомість феноменологічна філософія Е. Гусерля, М. Гайдеггера та Е. Левінаса стала ідейним підґрунтям для нового етапу інтелектуального процесу, який подається Г. Гарманом не як девальвація філософії до рівня ХІХ ст., а як розширення її концептосфери.

Об'єктно-орієнтована онтологія постулює, на перший погляд, деантропологізацію філософії. Концепція зазіхає на базову суб'єкт-об'єктну зв'язку та наголошує на потребі реанімації уваги до матеріально-речового наповнення культури. На думку філософа, необхідно замінити терміни «суб'єкт» і «об'єкт» на «чуттєвий об'єкт». Проте, запропонувавши нову категорію, Г. Гарман наповнив її змістом, яким Е. Гусерль наділяв інтенційний або ідеальний об'єкт – образ об'єкта в людській свідомості. Відмінність криється в тому, що взаємини між об'єктами уможливаються поза межами людської свідомості. Тоді як образ став домінуючою ознакою, навколо якої розгорнувся якісно новий, у порівнянні з феноменологічним, дискурс Г. Гармана, який вивів естетику (в значенні чуттєвого досвіду) на онтологічний рівень. Відтак, склалася парадоксальна ситуація: приписування чуттєвого досвіду об'єктам урівняло в онтологічних правах із людиною всі елементи предметно-речового світу, чим заперечило тезу Г. Гармана про відхід філософії від антропного принципу.

Онтологізація естетики, декларована Г. Гарманом, уможлиблює оновлення дослідницьких векторів філософії. Контекстним полем актуалізації уваги до об'єктно-орієнтованої онтології є візуальний поворот, «високі технології», медійність, які зумовили порушення питань про онтологічні засади буття, гносеологічні стратегії, оновлення антропологічної моделі, перегляд екологічної парадигми шляхом модифікованої інтерпретації взаємин між суб'єктами й всесвітом.

Так, екстраполяція концепції Г. Гармана на онтологічну проблематику виокремлює онтологічно рівнозначні складові в бутті, взаємини між якими реалізуються не через пониження статусу суб'єкта, а через приписування об'єктам властивостей суб'єкта, що розповсюджується

по всіх інших розділах філософського знання. Позитивного значення набуває залучення чуттєвого досвіду як невербального рівня сприйняття дійсності, що звільняє філософію від статусу заручника мовленнєвої парадигми. Аналогічних позицій, зокрема, дотримується автор концепції «виробництва присутності» Х. У. Гумбрехт. Така методологічна настанова збагачує структуру тілесності, санкціонуючи інтеграцію до неї віртуальної реальності, штучного інтелекту, кіборгізованих протезів. Окрім того, через образність ускладнюється сприйняття дійсності, що робить концепцію Г. Гармана співзвучною ідеям У. Беньяміна та Г. Дебора про візуальний поворот, але на більш глибокому, онтологічному рівні. Не менш перспективним, але й полемічним, є вписування антропології та екофілософії в систему координат об'єктно-орієнтованої онтології. Адже приписування чуттєвого досвіду всім об'єктам ставить знак рівності між людиною, твариною та роботом. Відтак, перед філософією постає проблема розмежування людського, машинного й тваринного в рамках моделі, де свідомість (а разом із ним мова та культура), як людський привілей, нівелюється, а вирішальне значення має взаємодія між об'єктами. Тоді як Г. Гарман зазначив: «я заморожений чуттєво сприйнятим деревом... воно відноситься до мене так, що наповнює моє життя. Я витрачаю свою енергію на те, аби сприйняти дерево всерйоз, тоді як чуттєво сприйняте дерево не може відповісти мені тим саме, тому що воно не реальне» [1]. Тобто, закріплення за об'єктом здатності до чуттєвого досвіду здійснюється в односторонньому порядку, а саме – з боку людини. Відтак, акт атрибуції об'єктів обертається на жест, що водночас легалізує рівнозначність об'єктів і закріплює привілейованість людини.

Таким чином, об'єктно-орієнтована онтологія Г. Гармана, базуючись на феноменологічних засадах, активізує онтологічну, гносеологічну, антропологічну та екологічну проблематику через онтологізацію естетики. Проте сама концепція постає як модус суб'єктивної моделі світу з координацією елементів через естетичний досвід, механіка якого реалізується через конвенційну за своєю природою настанову.

Література:

1. Харман Г. О замещающей причинности. НЛО. 2012. №114. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2012/114/h7-pr.html> (дата звернення: 15.04.2019).